

обидва моменти суті живого. Ці концепції є оригінальними варіантами системного підходу до біологічних об'єктів. Однак варіанти системного підходу того чи іншого автора відрізняються, і відмінності стосуються того, як пов'язані в їх концепціях між собою каузальні і Системно-структурні (функціональні) пояснення і відповідний понятійний апарат. Таким чином, ми бачимо факт наявності у сучасній біології двох способів пояснення особливостей розвитку сучасної біології, які оперують різними поняттями і базуються на законах різних типів. Вони формують стиль сучасного наукового мислення. У відповідності з цим ми можемо стверджувати, що принцип причинності і системно-структурний принцип є суттєвими для характеристики біологічних об'єктів, і тому вони виступають в якості методологічних принципів біології. Значення і взаємний зв'язок цих двох принципів і заснованих на них способів пояснення в історії біології докорінно сьогодні змінюються.

Ми також переконані, що сутність біологічних об'єктів не може бути вичерпана на шляхах каузального і системно-структурного (функціонального) пояснення, якщо вони не враховуватимуть факт еволюції. Адже принцип розвитку, як фундаментальна основа сучасного наукового мислення, має особливе значення в біології. Він важливий не тільки для загального розуміння розвитку органічного світу, а й відіграє роль методологічного принципу під час дослідження структури і функціонування організмів та їх системних сукупностей. Обов'язковість еволюційно-генетичного принципу в біології визнана давно, про що свідчить тривала і змістовна історія еволюційних теорій та факт наявності так званого еволюційного підходу або історичного методу. І це цілком зрозуміло, тому що усі біологічні системи – клітина, організм, вид, біоценоз, загалом усі системи органічного світу з усією біосферою – є об'єктами, які розвиваються. Розвиток, еволюція складають їхню атрибутивну характеристику. Ось чому ми бачимо в біології все більшу кількість і розмаїття еволюційно-генетичних законів, які відносяться не тільки до філогенезу, а й до інших аспектів біологічних досліджень.

**БАТАЛІН ФЕДІР ОЛЕКСАНДРОВИЧ (1823–1895) – ВЧЕНИЙ,
СПЕЦІАЛІСТ В ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Примак О.Ю.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Для розвитку і підйому сільського господарства дуже важливий рівень освіти людей, що працюють на землі, їх бажання вчитися і розвиватися, пізнавати щось нове і втілювати це в життя. Окреме місце на ниві сільськогосподарської освіти займають періодичні сільськогосподарські видання, як джерело практичних знань з сільського господарства. І є особливо талановиті, енергійні, освічені люди, які не жалкуючи своїх сил та часу виконують таку потрібну і корисну роботу, як редагування спеціальної

сільськогосподарської літератури і створення дійсно практичної сільськогосподарської періодики. Серед них особливе місце належить Федору Олександровичу Баталіну, який 35 років (з 1860 р.) поспіль був редактором єдиного на той час журналу з сільського господарства «Журнал Министерства Государственных Имуществ», який з 1864 р. називався «Сельское хозяйство и лесоводство» і одночасно «Земледельческой газеты» (з 1865 р.). Тисячі сільських господарів забор'язані йому своїм професійним розвитком.

Федір Олександрович народився у 1823 р. У 1844 р. закінчив Московський університет, став кандидатом філософських наук. З 1850 до 1858 рр. працював викладачем природничих наук в 3-й Московській гімназії і Московській Землеробській школі. У цей же час він стає членом Комісії межового відомства з вивчення району Кавказьких мінеральних вод, після чого виходить його двотомна праця «Пятигорский край и Кавказские Минеральные воды» – перший на теренах тодішньої Росії опис подібного роду. Ім'я Баталіна отримало мінеральне джерело з гірко-солонюю водою («батальская вода») поблизу П'ятигорська. За цю працю від Академії наук вчений був нагороджений Демидівською премією. У 1847–1859 рр. працює в «Отечественных записках», де веде самостійний розділ наукових оглядів, критики та бібліографії з сільськогосподарської тематики.

Окрім такої важливої і копіткої роботи, як редагування журналів, Ф.О. Баталін встигав видавати низку інших праць з популяризації науки господарювання і природознавства – оригінальних і перекладених. З 1875 до 1878 рр. він щорічно видавав «Справочную книгу для сельских хозяев», а з 1879 р. редагував «Календарь и справочную книжку русского сельского хозяина». Вчений був невтомним пропагандистом силосування кормів і у 1881 р. ним було написане керівництво «Разведение кормовой кукурузы и силосование зеленых кормов».

60-ті рр. XIX ст. стали переломними в житті села і селян. Було відмінено кріпосне право (1861 р.) і сільські господарі постали перед вибором: чи виїжджати з сіл, чи шукати нові технічні прийоми, практичні поради, які б допомогли господарювати в нових умовах. Такий перехідний період у розвитку сільського господарства спонукав Федора Олександровича до створення такого періодичного видання, яке б практично і технічно допомагало господарям в нових складних умовах. Протягом багатьох років він виховував свого читача. І результатами цієї роботи користувалася не тільки «Земледельческая газета», але і інші сільськогосподарські журнали, які з'явилися в подальшому. Такому успіху сприяла здібність Ф.О. Баталіна згуртувати навколо себе талановитих співробітників: О.С. Ермолова, В.І. Ковалевського, П.О. Костичева, В.В. Черняєва, О.М. Енгельгарта.

Треба зазначити, що до 1864 р. хоча й існували періодичні сільськогосподарські видання, але вони були тимчасовими, характер їхніх публікацій постійно змінювався, в них не було свого читача. 70-ті рр. XIX ст. були роками створення нових форм господарювання. Південні землі під впливом все більш і більш посиленого розорювання піднімалися в ціні,

достатки землевласників збільшувалися, а з ними почали виникати і нові запити до сільськогосподарської преси. І вже у 80-ті рр. почали з'являтися нові сільськогосподарські газети і журнали. Але «Земледельческая газета» під керівництвом Ф.О. Баталіна була першою ластівкою на шляху розповсюдження сільськогосподарських знань серед великої кількості сільських господарів, створила свого читача і сприяла подальшому розвитку сільського господарства. І все це завдячуючи здібностям дуже енергійної, освіченої людини, якою був Федір Олександрович Баталін. Якщо б хто небув забажав оцінити ту користь, яку приніс сільському господарству Федір Олександрович, то це була б історія сільського господарства за 35 років з надіями, розчаруваннями, кропіткою працею і пошуком нових прийомів, методів, технічних новинок для його покращання.

Помер Ф.О. Баталін у Петербурзі 7 лютого 1895 р. А пам'ять про талановитого вченого, чудову людину живе і понині.

**МИХАЙЛО ОЛЕХОВСЬКИЙ – ГІДНИЙ ПОСЛІДОВНИК ІДЕЙ
В.В. ДОКУЧАЄВА І В.І. ВЕРНАДСЬКОГО У ДОСЛІДЖЕННІ ПРИРОДИ
ПОЛТАВЩИНИ**

Самородов В.М.

Полтавська державна аграрна академія (м. Полтава)

Кигим С.Л.

Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського (м. Полтава)

Відомо, що музеї, як осередки збереження рухомих історичних, природничих та мистецьких цінностей, завжди виконували надзвичайно важливу роль у самоідентифікації людей. Не є виключенням у цьому Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, літопис діяльності якого починається від 1891 р. Слід об'єктивно сказати, що у ті далекі часи фахівців з музейництва просто не існувало. З огляду на це, творча біографія першого завідувача тодішнього, ще не краєзнавчого, а природничо-історичного музею Михайла Олександровича Олеховського (1891–1909) – гідного продовжувача ідей засновника музею В.В. Докучаєва, потребує свого всебічного вивчення. Зважаючи на таку вікопомну подію, як 125-річчя Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, слід донести сучасникам найбільш повну інформацію про першого завідувача цієї знакової для України культурно-освітньої та науково-дослідної установи і гідно оцінити його внесок у її становлення та розвиток, як центру еволюції природознавчої наукової думки Полтавщини.

Михайло Олександрович Олеховський (16.04.1854–11.12.1909), природознавець, краєзнавець, музеєзнавець. Народився у місті Кременчуці в сім'ї статського радника О.М. Олеховського. У Полтаві родина Олеховських мешкала у власному будинку по вул. Кузнєцькій (куток Нова будова), пізніше Пушкінська (нині Пушкіна). Одноповерховий будинок за № 109, після